

Ibon Sarasola, Homenatge*

(Traduït per Anna Pineda [UAB]¹)

El prestigi acadèmic d'Ibon Sarasola és, sens dubte i en tots els sentits, immens. En les darreres dècades, tots els que d'una manera o altra ens dediquem a l'estudi de l'èuscar ens hem trobat, ben sovint, llegint i consultant els treballs publicats per aquest investigador de la Universitat del País Basc. És ben sabut que la labor desenvolupada per l'Ibon al llarg de la seva vida és ingent. Ingent, especial i fruit de nombroses hores de treball. Sarasola és conegut sobretot com a lexicògraf, i és que ha estat especialment productiu en aquest camp, col·laborant durant anys amb l'Euskaltzaindia (l'Acadèmia de la Llengua Basca), primer sota la direcció de Villasante, i després sota la d'Haritzelar. Durant tots aquests anys de col·laboració, Sarasola va treballar sense descans tant a casa seva com a la Universitat de Barcelona. En tornar al País Basc, fou acollit per l'Institut d'Èuscar, on treballa actualment, fet que és motiu de satisfacció de col·legues i companys.

No hi ha dubte que, sense les hores de feina que ell hi dedicà, avui dia no tindriem el *Diccionari General Basc (Orotariko Euskal Hiztegia)*, un projecte de gran envergadura que, amb una preparació tècnica i una saviesa admirables, posà en marxa juntament amb Mitxelena. Aquesta obra no hauria estat possible si Sarasola no hagués estat capaç de dirigir, amb discreció però efectivitat, i durant una vintena d'anys, el seu equip de treball. L'Ibon sempre ha tingut clar on havia de treballar: allà on li han ofert llibertat, respecte, dignitat i estima de debò. D'aquesta manera, ha pogut brindar als estudiosos del basc treballs brillants i extraordinaris. Avui dia, sota l'aixopluc de l'Institut

* Aquest llibre s'ha publicat gràcies a l'Institut d'Èuscar de la Universitat del País Basc.

¹ Els editors d'aquest llibre volem donar les nostres gràcies més sinceres a Anna Pineda, jove investigadora de la UAB, per haver traduït aquest preàmbul al català.

d'Èuscar de la Universitat del País Basc, Sarasola està a punt d'acabar —no més hi falten quatre lletres— el diccionari del basc contemporani més detallat, precís i exhaustiu que s'hagi fet mai (*Egungo Euskararen Hiztegia*). No hi ha dubte que aquests dos diccionaris suara esmentats, un que té en compte la història de la llengua i l'altre que es fixa en la llengua del segle XXI, seran un punt d'inflexió en el futur proper dels especialistes en l'estudi del basc. Ras i curt, la investigació sobre l'èuscar no pot entendre's sense prendre en consideració l'obra de Sarasola.

Per descomptat, l'Ibon ha elaborat molts altres diccionaris, que se citen d'una manera o altra en els articles recopilats en el llibre que presentem. I és que, en el nostre entorn, no hi ha cap escriptor que hagi gosat escriure en èuscar sense haver consultat abans la magna obra de Sarasola. Això, que no és pas poc, és el que devem a aquest home savi. Però no és tot, perquè Sarasola també ha tingut ocasió de fer incursions en altres camps de treball. En aquest sentit, ha fet recerca sobre literatura, i també n'ha escrit. Així mateix, en aquells moments inicials en què pocs s'hi aventuraven, ell elaborà treballs de sintaxi de gran qualitat i que encara són de referència. En definitiva, la tasca duta a terme per Sarasola al llarg dels anys, encara que no hagi pogut curar totes les xacres que pateix la nostra llengua, ha servit si més no per alleujar-les notablement. De fet, per tots aquests motius el Govern Basc li concedí el Premi Euskadi d'Investigació 2011, i això fou el que ens impulsà a nosaltres a tirar endavant l'edició d'aquest llibre homenatge.

Per començar, vam pensar que calia que ens poséssim en contacte amb els investigadors i professors que han tingut algun vincle, directe o indirecte, amb l'homenatjat, per tal de poder valorar com rebien la nostra proposta. De seguida van arribar les respostes afirmatives; en poques hores ja n'havíem rebut a dotzenes. I aleshores vam haver de delimitar l'empresa: calia posar límits pel que feia als participants, perquè diverses persones, encara que no constessin a les nostres llistes de col·laboradors inicials, mostraren interès a participar en el projecte, tan bon punt en tingueren notícia. Malauradament, ens fou impossible acceptar totes les propostes rebudes, perquè el resultat hauria estat un llibre de dimensions fora del nostre abast. També calgué posar límits als treballs dels participants que foren convidats a col·laborar: més d'un autor ha hagut d'escurçar el seu text inicial, per tal com no complia els requisits d'extensió establerts pels editors responsables. De fet, estem segurs que la majoria dels que han escrit un text per a aquest volum haurien volgut dir encara més coses, però aquí no hi podien tenir cabuda, per raons d'espai. Cal dir també que, malgrat tot, entre els autors del llibre no hi ha tots aquells noms que hauríem volgut veure-hi. Ja des de l'inici, algunes persones ens van fer saber que els era impossible prendre part en aquest projecte. També s'ha donat el cas d'autors que, tot i haver acceptat la invitació en un primer moment, s'han vist obligats a desistir, per motius diversos. Finalment, també hi ha hagut qui, fora de termini, ens ha fet arribar algun text, que, és clar, no hem pogut acceptar. Sigui com sigui, totes aquestes persones han expressat

l'interès perquè el seu nom² aparegui, d'una manera o altra, en aquest volum d'homenatge a Sarasola.

El llibre que presentem consta de cinquanta-un capítols: alguns els ha escrit un sol autor, i d'altres són fruit de la col·laboració de dos, tres o fins i tot quatre autors. Entre aquests autors hi ha escriptors que viuen de la creació literària, una manera de guanyar-se la vida que, sens dubte, no està exempta de dificultats. La resta d'autors som, la majoria, lingüistes, és a dir, persones que ens dediquem professionalment a estudiar la llengua i ho fem, molts, des de la universitat.

Són ben nombroses i diverses les qüestions que es tracten en aquestes pàgines: un capítol ens transporta a Aquitània i el següent potser ens parla de l'alt navarrès antic; altres ens guien cap a l'oest, cap a l'est, o ens porten fins al Parc Güell o encara més lluny, en terra wixàrika; també n'hi ha que ens fan tornar als anys seixanta o al món antic o fins i tot molt antic, al segle XVIII i al protobasc. Aquest llibre ens permet viatjar acompanyats d'Aresti o, si ho preferim, de Coromines i Tovar. També hi trobarem pàgines que ens parlen de la Guerra Civil, i de les seqüeles que deixà. Així mateix, podrem endinsar-nos, si volem, en l'estructura interna de les paraules, incloent-hi els diferents sistemes de composició (*uso-kolunbak* lit. coloms-coloms, 'coloms') o els verbs locatius (*giltzaperatu*, *giltzapetu* 'empresonar'); conèixer la llei *Linschmann-Aresti*; estudiar els marcadors discursius; aprofundir en el cas vocatiu; analitzar el sintagma determinant, els adjectius i l'el·lipsi; descobrir més coses de l'estandardització del basc i de l'*euskara batua* (basc unificat); acostar-nos, en definitiva, a tot allò relacionat amb els Estudis Bascos...

Entre nosaltres hi ha qui observa la llengua com un eix que enllaça el passat amb el present, o que enllaça el passat amb estadis encara més remots de la història; n'hi ha que prefereixen l'èuscar contemporani, com si el pas del temps els fos aliè; uns s'ocupen dels textos i altres en prescindeixen; n'hi ha que, entre els textos, opten pels literaris i, en concret, per la poesia; hi ha també qui s'inclina pels diccionaris, ja siguin tècnics, històrics, bilingües o un diccionari unificat; i encara altres gaudeixen prenent els camins de la tecnologia per arribar a l'estudi de la llengua. I un llarg etcètera.

² Mikel Agirreazkuenaga (UPV/EHU), Xabier Altzibar (UPV/EHU), Xabier Artiagoitia (UPV/EHU), Ignacio Bosque (Universidad Autónoma de Madrid), Teresa Cabré (Universitat Pompeu Fabra), Klara Ceberio (Elhuyar), Battittu Coyos (UPPA – Univ. Michel de Montaigne), Agurtzane Elordui (UPV/EHU), Elixabete Etxeberria (Elhuyar), Isabel Etxeberria (traductora), Teresa Español (Universitat de Barcelona), Inés Fernández-Ordóñez (Universidad Autónoma de Madrid), Josu Landa (Ametzagaña), Alberto Lopez Basaguren (UPV/EHU), Jesus Mari Makazaga (UPV/EHU), Alfonso Mujika (Elhuyar), Ainara Ondarra (Elhuyar), Jon Ortiz de Urbina (Deustuko Unibertsitatea), Lourdes Otaegi (UPV/EHU), Rosa Miren Pagola (Deustuko Unibertsitatea), Mikel Santesteban (UPV/EHU), Ramon Saizarbitoria (escriptor), Sebastià Serrano (Universitat de Barcelona), Sahats Ugartetxea (Elhuyar) i Adam Zawiszewski (UPV/EHU).

Fer la tasca d'editor d'un volum d'aquestes característiques demana, és clar, anades i vingudes constants amb els autors. Tal com ocorre en els treballs de l'àmbit acadèmic d'arreu del món, hem fet arribar les nostres observacions i suggeriments als autors, sempre que hi havia alguna cosa que no encaixava amb els criteris editorials establerts. En general, no hi ha hagut entrebancs per acceptar, en la versió final de cada text, els nostres comentaris, si bé en algun cas l'autor ha decidit mantenir el seu criteri i no fer-hi modificacions. En aquests darrers casos, malgrat les discrepàncies o els dubtes, hem respectat el desig de l'autor.

Per començar d'acabar, volem expressar el nostre agraïment a tres companys que ens han ofert una ajuda inestimable des que endegàrem el projecte i durant tot el procés d'elaboració de l'obra: en primer lloc, volem agrair a Josu Landa que ens aplanés el camí i ens facilités l'accés a uns quants escriptors que han acabat esdevenint autors d'aquest llibre; en segon lloc, volem donar les gràcies a Itziar Aduriz, la nostra baula d'enllaç amb Catalunya; i en tercer i darrer lloc, volem agrair a Ane Berro que ens hagi ajudat en la tasca, sovint ingrata, d'estructurar els capítols i d'ordenar el caos inicial de què partíem fins a obtenir-ne un cosmos molt més endreçat, amb cara i ulls.

Per acabar, sabem que cadascú té les seves raons per triar, a la vida, un camí i no un altre. En aquest sentit, no sabem amb certesa què va impulsar Ibon Sarasola a implicar-se plenament en el projecte del *Diccionari General Basc* i en els altres treballs lexicogràfics; però sí que sabem, perquè li ho hem sentit explicar, que el que el va fer endinsar en el món de la lexicografia fou la lleialtat envers el seu gran mestre, Koldo Mitxelena. Sens dubte, fou una decisió que ens ha afavorit a tots. Segurament, també són diverses, i potser fins i tot desconegudes, les raons que ens han dut, a cadascun dels autors que participem en aquest volum, a dedicar-nos a la lingüística, a la gramàtica, a la lexicografia, a la literatura, a la poesia... i no a una altra cosa. Tanmateix, aquest desconeixement esdevé certesa quan busquem, entre tots nosaltres, la raó comuna que ens ha unit per participar en aquest homenatge: es tracta, altre cop, i com no podia ser d'altra manera, de la lleialtat.

A Ibon Sarasola, amb lleialtat.

País Basc, a 1 de desembre del 2014.

BEATRIZ FERNÁNDEZ & PELLO SALABURU

UPV/EHU, Institut d'Èuscar